

Børn – sorg - skole

Koldby Skole

Indholdsfortegnelse

Børn – sorg - skole.....	3
Koldby Skole.....	3
Omsorgsplan i forbindelse med:	3
BARN/ELEVS DØSFALD	4
Lige efter dødsfaldet.....	4
Hvis dødsfaldet sker i en ferie	4
Om begravelsen	4
BARN/ELEV, SOM MISTER EN AF SINE NÆRMESTE	5
Lige efter dødsfaldet.....	5
Opfølgning.....	5
MEDARBEJDETS DØSFALD.....	5
Lige efter dødsfaldet.....	5
Om begravelsen	6
Opfølgning.....	6
SORGENS FIRE FASER.....	7
Klassesamtalen kan struktureres på følgende måde	7
MEDARBEJDER, DER MISTER ET AF SINE NÆRMESTE (ÆGTEFÆLLE/BARN).....	7
Lige efter dødsfaldet.....	7
ULYKKER I OG OMKRING SKOLEN	8
Forholdsregler på ulykkesstedet.....	8
Underretning.....	8
Bilag 1 FORSLAG TIL TEKSTER	9
Forslag til forældrebrev v/barns/elevs dødsfald.	9
Forslag til orienteringstekst ved elevs begravelse.	9
Forslag til orienteringstekst ved medarbejders dødsfald.....	9
Forslag til brev til forældre:.....	9
BILAG 2 – EFTERREAKTIONER PÅ TRAUMER	10
GODE RÅD om psykisk førstehjælp	11
MATERIALELISTE – over bøger, bånd og videoer om emnet SORG	11

Børn – sorg – skole

Du kan ikke hindre sorgens fugle i at flyve over dit hoved,
Men du kan hindre dem
I at bygge rede i dit hår.

Gl. kinesisk ordsprog

Koldby Skole

Ved enhver traumatisk oplevelse er det vigtigt, at SFO, klasselærer og ledelse samarbejder tæt om nedenstående, så det ikke bliver for overvældende for den ramte familie.

Omsorgsplan i forbindelse med:

1. Barn/elevs dødsfald
2. Barn/elev som mister en af sine nærmeste
3. Medarbejder dødsfald
4. Medarbejdere, der mister et af sine nærmeste (ægtefælle/barn)
5. Ulykker i og omkring skolen

Planen er tænkt som "et redskab" i forbindelse med traumatiske hændelser.

Professionel hjælp er altid en mulighed.

BARNS/ELEVS DØSFALD

Lige efter dødsfaldet

- Skoleledelsen/klasselæreren underretter det øvrige personale (herunder også evt. vikarer, medarbejdere med senere mødetidspunkt m.fl.)
- PPR og skolechefen orienteres.
- Vær opmærksom på hændelser ifm. Weekender, ferier osv.
- Elevens klasse underrettes af klasselæreren, som "beholder" klassen resten af skoledagen.
- I relevante klasser indkaldes SFO-medarbejder til deltagelse i klassen.
- Tal åbent og konkret om det, der er sket.
- Lad eleverne tale om det, de tænker og føler, men uden at presse.
- Medarbejderne sørger for, at hjemmene underrettes.
- Evt. gåtur eller lign.
- Skolens øvrige klasser underrettes af deres lærere.
- Når samtlige klasser er underrettet, hejses flaget på halv stang.
- Den afdøde elevs klasse bør have en kort skriftlig meddelelse med hjem.
- Mindestund i elevens klasse, helst dagen efter meddelelsen om dødsfaldet.
 - Vær opmærksom på hændelser ifm. weekends, ferier osv.
 - Vær opmærksom på trosretning og kultur – søg vejledning hos PPR.

Hvis dødsfaldet sker i en ferie

Den medarbejder, der først får kendskab til dødsfaldet, kontakter en fra ledelsen.

Ledelsen kontakter klasselæreren eller klassepædagogen.

Ledelsen, klasselæreren og klassepædagogen aftaler, hvem der gør hvad.

- Kontakt til hjemmet
- Deltagelse i begravelse m.m.
- Information til klassens børn og forældre samt til skolens øvrige personale.

Forløbet i klassen gennemføres den første dag efter ferien, ligesom der arrangeres en mindestund denne dag.

(Se bilag 1A "Forslag til tekster").

Om begravelsen

- Skoleledelsen sørger for, at der indrykkes dødsannonce, og der sendes en bære-buket/krans.
- Skolen spørger de pårørende, om de ønsker at lade elevens klassekammerater deltage i begravelsen. Dette kan ske i forbindelse med evt. besøg i hjemmet.

- Elevens klasse får en kortfattet meddelelse med hjem om forældrenes holdning. Hvis forældrene ønsker det, er det godt, at så mange af eleverne som muligt kan være med ved begravelsen, da det kan være af betydning for bearbejdning af sorgen i den nærmeste tid.

NB! Frivillighed, intet pres.

- Tal indgående i klassen om, hvad der skal ske ved begravelsen, hvad enten eleverne skal deltage eller ej.
- På begravelsesdagen holdes klassen samlet. Børn, der har brug for og mulighed for at være sammen med deres forældre, skal have lov til det.
- Der flages på begravelsesdagen.

BARN/ELEV, SOM MISTER EN AF SINE NÆRMESTE

Lige efter dødsfaldet

Når skolen får meddelelse om dødsfaldet, orienteres elevens klasse efter aftale med familien.

- Aftal evt. med hjemmet, om det vil være en god idé at ge emnet op i klassen.
- Tal åbent om det i klassen.
- Fortæl om muligt, hvad der er sket. Forbered klassekammeraterne på, at eleven kan være mere sårbar end ellers, og at de derfor bør vise ekstra omtanke.
- Skolen spørger om deltagelse i begravelsen – se pkt. 2, side 2.

Opfølgning

- Klasselæreren tager sig særligt af eleven.
- Vær opmærksom på elevens sorgreaktion (se bilag 2).

MEDARBEJDETS DØDSFALD

Lige efter dødsfaldet

- Skoleledelsen underretter personalet (herunder også evt. vikarer, medarbejdere m. senere mødetidspunkt m.fl.)
 - PPR og skolechefen kontaktes.
- Klasserne informeres af klasselæreren.
- Hvor det er klasselæreren, der er død, må klassen informeres af en lærer, den kender. Denne bør derefter beholde klassen resten af skoledagen.
- Tal konkret om det, der er sket.
- Lad eleverne tale om det, de tænker og føler.
- Når samtlige klasser har fået besked, hejses flaget på halv stang.

- Eleverne i den/de berørte klasser får en kortfattet skriftlig meddelelse med hjem.
- Skolens ledelse sørger for en kort mindehøjtidelighed for personalet og børnene. Det afgøres i hvert enkelt tilfælde, hvordan vi bedst viser vores deltagelse.

Om begravelsen

- Skoleledelsen spørger de pårørende, om de ønsker deltagelse af skolens personale/elever i begravelsen. Dette kan ske i forbindelse med besøg i hjemmet.
- Skoleledelsen informerer personalet om begravelsen.
- Når dagen for begravelsen er fastsat, får den/de berørte klasser en kortfattet meddelelse med hjem om deltagelsen i begravelsen. Det anbefales, at det i meddelelsen nævnes, at det er vigtigt, at eleverne har voksne at være sammen med ved begravelsen. I særdeleshed er det vigtigt, at eleverne har en voksen med sig, når det gælder de mindste klassetrin.
- Tal indgående med den/de berørte klasser om alt det, der skal foregå ved begravelsen. Dette er vigtigt, hvad enten børnene skal deltage i begravelsen eller ej.
- På begravelsesdagen holdes klassen samlet. Børn, som har brug for og mulighed for at være sammen med deres forældre, skal have lov til det.
- Skoleledelsen sørger for, at der indrykkes dødsannonce og for bårubuket/krans.

(Se bilag 1 "Forslag til tekster").

Opfølgning

- Det er vigtigt med kollegial støtte og hjælp.
- Vær opmærksom på elevernes forskellige reaktioner (se bilag 2)
 - Nogle bearbejder hurtigt sorgen efter, at dødsfaldet er blevet kendt. Andre vil først få mærkbare reaktioner noget efter.
 - Skyldfølelser er typiske udslag af sorgreaktioner hos børn og unge mennesker. Hos børn forbindes skyldfølelsen ofte med, om de fortsat kan lege og have det sjovt. Både hos børn og teenagere forbindes den tit med "magisk tænkning". Døde hun på grund af noget, jeg sagde eller gjorde? I denne sammenhæng er rådgivning og vejledning meget vigtigt.
 - Samtaler i klassen, hvor man sætter ord på tanker og følelser i forbindelse med det skete, vil fortsat have stor betydning – evt. besøge gravstedet.

SORGENS FIRE FASER

- Chokfasen
- Reaktionsfasen
- Bearbejdningsfasen
- Nyorienteringsfasen

Klassesamtalen kan struktureres på følgende måde

- Formålet med samtalen.
- Hvad er der sket.
- Tanker:
 - Giv eleverne mulighed for at udtrykke deres spontane tanker og følelser.
 - Anerkend uden kritik.
- Reaktioner:
 - Mens det stod på.
 - Lige efter – frem til nu – nu.
- Opsamling.

MEDARBEJDER, DER MISTER ET AF SINE NÆRMESTE (ÆGTEFÆLLE/BARN)

Lige efter dødsfaldet

- Den første, der erfarer dødsfaldet, underretter skoleledelsen.
- Skoleledelsen tager kontakt med den ansatte snarest muligt efter dødsfaldet.
- Det aftales, hvordan den nærmeste fremtid skal være med hensyn til fridage o.s.v.
- Kolleger vurderer selv med hensyn til besøg hos den efterladte. Husk at ringe i forvejen.
- Skolen sender en opmærksomhed til den efterladte (ledelsen).
- Det er alles ansvar at udvise omsorg og opmærksomhed i den efterfølgende tid.
- Skoleledelsen har et stående tilbud om samtaler, hvis det ønskes.
- Skoleledelsen er opmærksom og tager kontakt med den efterladte ved bekymring.
- Evt. tilbud om at være behjælpelig med professionel assistance.

ULYKKER I OG OMKRING SKOLEN

Forholdsregler på ulykkesstedet

- Den/de medarbejdere, der først er til stede, sørger for, at der ydes nødvendig førstehjælp, at skolelederen bliver underrettet og forsøger, så godt som muligt, at holde eleverne væk fra ulykkesstedet.
- Ambulance tilkaldes.
- Medarbejderne drager omsorg for de børn, der har været vidne til ulykken.
 - Hvis det er nødvendigt, hentes ekstra hjælp.
 - Behov for en skriftlig meddelelse til de berørte elevers hjem, vurderes i hvert enkelt tilfælde.
 - Der sørges for voksenkontakt til de elever, som ikke bør være alene efter skoletid (se bilag 2).

Underretning

- Skolen underretter elevens/elevernes hjem om ulykken.
 - Ved ulykker med dødelig udgang underrettes familien af politiet, evt. sammen med en medarbejder ved skolen.
- Skoleledelsen informerer personalet.
- Skoleledelsen underretter skolevæsenets ledelse.
- Klasselærerne orienterer deres klasser.
 - Tal åbent og konkret om det, der er sket
 - Lad eleverne snakke om det, der er sket
 - Medarbejderen sørger for, at hjemmet underrettes.

Bilag 1 FORSLAG TIL TEKSTER

Forslag til forældrebreve v/barns/elevs dødsfald.

"Klassen har i dag modtaget den triste besked, at er død.

Dette er noget, som vi alle, og især klassens elever, berøres stærkt af. I de nærmeste dage vil vi derfor bruge megen tid på at tale om det, der er sket".

Forslag til orienteringstekst ved elevs begravelse.

"Det er bestemt, ats begravelse finder steddag, den Kl. I I forståelse meds familie, vil klassen kunne deltage i begravelsen.

Deltagelsen er naturligvis frivillig, men det vil være godt, hvis så mange som muligt deltager. Dette vil være af betydning for bearbejdningen af reaktionen i den følgende tid".

Forslag til orienteringstekst ved medarbejders dødsfald.

"Det er bestemt, ats begravelse finder steddag, den ..., kl. .. i Deltagelsen er naturligvis frivillig, men det vil være godt, hvis så mange som muligt deltager. Dette vil være af betydning for bearbejdningen af reaktionerne i den nærmest følgende tid. Skolens personale vil deltage, men det er vigtigt, at børnene også har en anden voksen med sig".

Forslag til brev til forældre:

"Klassen har i dag fået den sørgelige meddelelse, at Er død. Det skete i går ...dag på grund af

Vi har brugt megen tid på at snakke om det, der er sket, og vil også gøre det i tiden fremover.

Vi ved endnu ikke, hvornår begravelsen skal finde sted, men har talt om at samle ind til en buket (ca. ... kr. pr. elev). Der er også en del fra klassen, der gerne vil med til begravelsen. Det er en god idé at få lejlighed til at sige farvel på denne måde.

Når en person dør, kan et barn være påvirket i længere tid herefter.

Børn reagerer på forskellig måde efter et dødsfald. F.eks. nogle børn vil ikke snakke om dødsfaldet og snakker, som om intet er hændt. Nogle børn græder meget – er rastløse og urolige – andre har svært ved at koncentrere sig o.lign.

Vi må derfor i fællesskab være opmærksomme på at lytte til børnenes signaler, uden at gøre det til et problem.

I er meget velkomne til at kontakte mig, hvis I har brug for en snak.

Med venlig hilsen

Klasselærer

Tlf.nr.”

BILAG 2 – EFTERREAKTIONER PÅ TRAUMER

Når et barn har oplevet/været vidne til eller været konfronteret med en begivenhed, som involverer død/dødsstrassel eller alvorlig tilskadekomst rettet mod personen selv eller andre, er det vigtigt at være opmærksom på, om barnet

- **Bliver selvdestruktiv**
 - aggressiv
- **Viser regressiv adfærd**
 - angst/frygt
 - overdreven kontrol med hensyn til sig selv og omgivelser
 - tvangshandlinger
 - overdreven brug af magi og overtro
 - hjælpeløshed/passivitet
 - angstpræget klæbende kontakt
 - manglende formuleringsevne
- **Udtrykker fremtidspessimisme**
 - skyld/skam
- **Har angst for følelser**
 - hævnplaner
- **Får somatiske symptomer**
- **Isolerer sig.**

Reaktionerne varierer afhængigt af barnets alder. Evnen til at mestre traumet skal ses i relation til barnets opvækstvilkår, netværk og fysiske tilstand.

GODE RÅD om psykisk førstehjælp

- Vær aktiv i støtte om omsorg.
- Aflast og beskyt mod stressende påvirkninger – stærke indtryk, nysgerige m.v.
- Undgå falsk trøst og friske bemærkninger.
- Lad være med at bearbejde oplevelsen.
- Brug tid – lyt.
- Støt om nødvendigt personen i at fortælle.
- Lad være med at dramatisere, kritisere og bremse følelser.
- Accepter reaktionerne.
- Hjælp den ramte med at få struktur på oplevelsen og den nære fremtid.

- Sorg gør os alle til børn igen.

Den der kunne gå gennem
livet uden at møde sorger,
ville aldrig lære den ægte
glæde over livet at kende
Anne Jacobsen, psykolog

MATERIALELISTE – over bøger, bånd og videoer om emnet SORG

(findes på skolebiblioteket)

Børn og sorg af Doris Ottesen

- Om forældretab i barndommen

Børn om mors og fars død af Signe Rølmer og Peter Olesen

- 32 børn skriver om at miste mor eller far

Børns følelser af Gun Wassberg og Jenny Hedenstrand

Børn og sorg af Anne Jacobsen

- Om børns reaktioner på tab og død

At sige farvel af Ulla Aronsson

- Trafikdrab

Solsort og snefnug af Kirsten Borberg m.fl.

- En novellesamling (klassesæt)

Videoer

Om sorg – Når livet går sin vej

En mur af tavshed

Et barns sorg

Kræftens Bekæmpelse har udgivet følgende materialer:

Når hjertet før ondt

- Undervisningsmateriale til 1.-2. klasse

Om sorg – Når bånd brister

- Undervisningsmateriale til 3.-5. klasse

Om sorg – Når nogen, man elsker dør

- Undervisningsmateriale til 6.-8. klasse

Der findes også billedbøger og anden skønlitteratur.

Da min far døde, græd jeg aldrig
Da min plante så trist ud, tænkte jeg:
"jeg spørger far", - og så græd jeg.

Anonym

Den sten man ikke selv kan løfte, skal man ikke lade ligge, blot være flere om at bære.
Da mennesket ikke kan helbrede døden,
Har det besluttet ikke at tænke på den.

Albert Camus

At dø må være begyndelsen på et forfærdeligt stort eventyr.

Peter Pan